

Лариса БАШКЕВИЧ (Умань)

ВПЛИВ НАРОДОЗНАВСТВА НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ УЧНІВ

Утвердження незалежності української держави неможливе без створення ефективної системи освіти. Академік О.В.Сухомлинська зазначає: “Адже тільки виховне, культурне, освічене, працелюбне покоління, що закохане в свою землю і відстоює її державність, може забезпечити подальший розвиток України у загальнодемократичному спрямуванні” [1, 139].

Нині на піку духовної кризи надзвичайно гостро зростає потреба у відродженні традиційного статусу української родини та родинних виховних традицій. Адже саме через них здійснюється і шліфується генетичний зв'язок поколінь у часі, а їх вдосконалення сучасним поколінням забезпечує поступ у розвитку народу.

Упродовж століть українців намагались відокремити від родинних духовних джерел, тож завдання сьогодні – ретельно відновити цей потенціал національного багатства, прилучити до нього підростаюче покоління. З цією метою нами було розроблено народознавчий факультатив (12 занять) на тему: “Українські родинні виховні традиції”.

Програма факультативу “Українські родинні виховні традиції”

Об'єктом даного курсу є традиційна українська родина.

Предметом виступають родинні виховні традиції.

Завданням курсу є: ознайомити учнів з теорією родинного традиційного виховання українців; розвивати в учнів стійке, ціннісне ставлення до родинних виховних традицій; спрямовувати їх навчальні дії на подальше самостійне вивчення матеріалів родинних виховних традицій своєї місцевості; підвищити рівень національної самосвідомості школярів старших класів.

Методологічною основою факультативу є ідеї вітчизняних філософів, істориків, фольклористів.

Організація занять.

Методи вивчення курсу: лекція, розповідь, урок етикету, урок-роздум, зустріч з родиною трудової династії.

Факультатив ґрунтується на принципах: врахування вікових особливостей; історизму (всі основні питання висвітлюються в

історичному аспекті, на основі достовірних даних); народності, системності, науковості; гуманістичної спрямованості стосовно виховання духовно-моральних цінностей, національної самосвідомості, поваги до здобутків національної культури власного та інших народів.

№	Назва теми	Кількість годин
1	2	3
	Вступ	
1.	Предмет і завдання курсу. Українці про рід і родину.	1
2.	Козацька родина. Відображення родинних звичаїв у працях етнографів.	2
3	Суп, структура родини і функції членів родини.	2
4	Родинні виховні традиції. Міжпоколінні родинні традиції. Родинно-мовні традиції. Родинний і дитячий побут. Родинно-трудові і мистецькі традиції. Родинно-громадські традиції. Родинно-оздоровчі традиції.	7
	Всього	12

На перших заняттях ми пропонуємо провести анкетування, де б з'ясувалося ставлення старшокласників до Батьківщини, свого роду, рідної пісні, мови, до національної кухні.

Опитувальник для учнів старших класів

1. Чи відзначають у Вашій сім'ї родинні свята?

а) Так (якщо так, назви їх); б) ні (Підкресли потрібний пункт)

2. Які казки, прислів'я та приказки про сім'ю тобі відомі?

3. Звідки ти їх знаєш?

а) розповідали; б) почув по радіо; в) прочитав із книг; г) учили в школі.

(Підкресли потрібний пункт).

4. Які спільні види роботи ти виконуєш разом із батьками?

а) прибираєш у кімнатах; в) працюєш на городі;

б) займаєшся ремеслом; г) дивишся телевізор.

(Підкресли потрібний пункт).

5. Якому ремеслу навчають тебе у сім'ї? (Назви)

6. Які традиційні заходи, що проводяться в школі, є для тебе найбільш цікаві: а) родинні свята; б) свято першого дзвоника; в) гуртки з опанування рідною мовою, ремеслом.

(Підкресли потрібний пункт).

Також учням було запропоновано скласти своє родове дерево. З'ясувалося, що знають своїх дідів 96% учнів, прадідів – 61%, прапрадідів не міг назвати жоден учень. Після цього була проведена бесіда про важливість знання свого родоводу, яка стимулювала дітей до збирання інформації про своїх предків, їхнє соціальне становище, рід занять тощо.

При аналізі шкільних підручників з'ясувалося, що вправ, дидактичний матеріал яких заснований на народній педагогіці, обмаль. Ми розробили систему вправ на основі цього матеріалу. Вправи включали інформацію про рідну землю, українську хату, свята, пісню. Учням були запропоновані перекази на тему: "Найрідніша людина в світі", "Український рушник". Було поставлено завдання написати твір на тему: моя родина. У вправі про історію народної вишивки на Україні за допомогою словника школярі пояснювали лексичне значення слів: декоративно-прикладне (мистецтво); перли; лелітки; досвітки; вечорниці; вибілене (полотно); посаг; композиція; повст.

Діти отримували завдання добирати прислів'я та приказки, де йдеться про родину: "Свого домагайся – роду не цурайся", "До свого роду – хоч через воду".

Учням було пояснено лінгвістичне значення слів: рід; рожаниця; батько; мати; баба; дід; родина; берегиня; сестра; брат; Батьківщина.

Діти створювали розповідь-мініатюру за опорними словами: сватання, вишивна, настрій, свято, хата, рушник.

Було проведено анкетування батьків учнів, які відвідували факультатив.

Опитувальник для батьків

Шановні батьки! Сім'я завжди була найбільшим вихователем підростаючих поколінь, невтомною плекальницею високої духовності і національного духу. Розлад у родинних взаєминах відчутно підірвав педагогічні функції сім'ї. Як повернути її авторитет? Ваші відповіді допоможуть у виробленні програми дій у цьому напрямку.

1. Які якості Ви намагаєтесь виховати у своїх дітей?

а) повагу до старших; б) працелюбність; в) чесність; г) порядність; д) господарність; є) милосердя.

